

Engelli Kullanıcılar İçin Bilgiye Erişim*

Information Access for Users With Disabilities

William Miller ve Edward Erazo

Çev. Fatoş Subaşıoğlu **

Öz

Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve çağdaş uygarlık seviyeleri, engelli sorunlarının çözüme kavuşturulması ile doğru orantılıdır. Bu makale, Engelli Amerikalılar Yasası (ADA) ve yaptırımlarını, yardımcı teknolojiler ve eğitim alt başlıklarında, engelli kullanıcılar için bilgiye erişimi tartışmaktadır.

Engelli Amerikalılar Yasası (ADA), yalnızca kütüphanelerin hizmet sunma biçimlerinde değil, bizim bu hizmetlere bakışımızda da değişikliklere yol açmıştır. Bu alanda “biz henüz kör birinden istek almadık, o zaman niye bu işe para harcayalım” demek yeterli değildir. Engelli insanlar kendilerine nelerin sunulduğunu bilmektedirler. Bu insanlar, yasal bir şikayet başvurusu yapacak kadar öfkelenmiş olsalar bile bunu yapmayabilirler. Ama, eğer onlara uygun kaynaklar varsa buna yanıt vereceklerdir.

O halde, yüksek öğrenim kurumları ellerindeki fiziksel olanakları engelli öğrencilerine ve öğretim üyelerine sunma konusunda ön-etkin (proaktif) olmalıdır. Bu, yalnızca, yapılması gereken doğru iş değildir; sorumluluklarını yerine getirmeyen bu kurumları önemli yaptırımlar da beklemektedir. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi çeşitli sonuçlara yol açabilmektedir. Örneğin ABD Adalet Bakanlığı, engellilerin haklarına ilişkin olarak açılan bir dava sonucunda 25 Şubat 2000 tarihinde Duke Üniversitesi aleyhine bir karar almıştır. Bu davada tekerlekli sandalye ile dolaşmak zorunda olan 1997 mezunu bir kız kampusteki binalara rahat erişim sağlayamadığı için bir şikayette bulunmuştu. Sonuçta Üniver-

* Makale *Libraries Issues: Briefings for Faculty and Administrators* dergisi 2000, 20 (5)'ten çeviridir.

** Yrd. Doç. Dr. Fatoş Subaşıoğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü Öğretim Üyesidir; e-posta: fsubasioglu@hotmail.com

site sorumluluklarını yerine getirmediği için genel ceza olarak 25 bin dolar, ayrıca söz konusu öğrenci kıza da 7.500 dolar ödemeye mahkum edildi. Bunlardan daha önemlisi, Duke Üniversitesi “25 yatakhanesinden 18’indeki odaların en az yarısında kapı aralıklarını engelli öğrenciler için genişletmeyi de kabul etti.”

Ne var ki, fiziksel olanaklara ilişkin ADA şikayetlerini ele alan kurumların (Adalet Bakanlığı ile Eğitim Bakanlığı Vatandaşlık Hakları Birimi) aynı zamanda bilgiye eşit erişim konusunda da karar yetkileri bulunduğunu çoğumuz bilmiyoruz. Kısaca belirtmek gerekirse, federal yönetmelikler, federal yardım alan kurumların engellilik temelinde ayrımcı uygulamalara yönelmelerini yasaklamaktadır. Engelli insanların başkaları kadar rahat iletişim kurabilmelerini sağlama yükümlülüğü de bu kapsamdadır. Vatandaşlık Hakları Birimi’nin “iletişim” yorumu, bilgisayar laboratuvarlarına ve kampus ağına, ayrıca basılı materyallerle elektronik bilgiye erişimi de içermektedir.

“Yeterli Erişim” Ne Zaman Gerçekten Yeterlidir ?

Engellilerin de bilgiye erişebilmelerini sağlama yükümlülüğünün ne kadarı kurumlara aittir? Genel olarak bakıldığında, kurumlar Internet erişimi gibi bir teknolojiye yatırım yaptıklarında, bununla herkese erişim sağlama yükümlülüğü altına girdikleri varsayılır. Mikro-format ya da nadiren kullanılan yabancı gazeteler gibi daha az kullanılan teknolojiler ya da materyaller için evrensel erişilebilirlik beklentisi az olacaktır. Burada genel ilke, kabul edilebilir ölçülerde olanak sağlanmasıdır.

Kütüphanedeki bilgileri başkalarına da sunacaksanız, bunu herkese sunmanız, ayrıca söz konusu bilgileri kütüphane binası dışında, elektronik olarak da erişilebilir kılmamız gerekir. Aracı sunucuların kullanımı bunu büyük ölçüde kolaylaştırmaktadır. Ama ortada bir sorun vardır. Satıcı firmalardan bir bölümü, örneğin Westlaw, veri tabanına uzaktan girilmesine izin vermemektedir (burada yetkilendirilmemiş kişilerin de veri tabanına girebilmesinden endişe edilmektedir). Dolayısıyla, böyle durumlarda, bir kütüphane, erişimi bina içi ile sınırlandırmak zorundadır. Ancak, bu erişim *bütün* kullanıcılar için sınırlandırıldığından, yani bu sınırlama yalnızca engellilere yönelik olmadığından, ortada yasal bir sorun da yoktur.

1990 sonrası gereklilikler. Bir diğer düşünce ise, bazı sistem ve materyallerin ne zaman edinildiğine ilişkindir. ADA’nın 1990 yılında kabul edilmesinden bu yana varsayılan, kurumların bu yasadaki haberdar olmaları ve ardından gerekli erişimi sağlamak üzere planlar yapmalarıdır. Söz konusu erişimin sağlanmaması durumunda ise, kurumlar, bu alandaki düzenlemelerin maliyetini tam olarak karşılamak durumundadırlar. Bu durumda, en azından kuramsal olarak, eğer 1990 yılından sonra bir kütüphane yapmışsanız ve bu kütüphanedeki raf araları tekerlekli sandalyenin geçemeyeceği kadar darsa, o zaman ya rafları yeniden dü-

zenlemeniz ya da engelli kişilere istedikleri kitapları bulup getirecek sürekli personel çalıştırmanız gerekir. Ancak, bu bile sorundur; kimi kullanıcılar bunu kabul etmeyebilir. Benzer biçimde, eğer binaya bir ek yapmışsanız ve burada giriş kapıları gerekli biçimde yapılandırılmamışsa, kapıları yeniden düzenlemeniz ve inşa etmeniz gerekecektir. Ya da, eğer ortak bir kullanım alanına erişim sağlayacak asansör yoksa, sizden bir asansör bulundurmanız istenebilir ve bu da 250.000 dolara mal olabilir.

1990 öncesi materyaller. 1990 öncesinde yapılan binalar ve materyaller söz konusu olduğunda beklentiler daha sınırlı ve zorunluluklar daha az katıdır. Bununla birlikte, hala kütüphanelerin engellilerin erişimlerine yönelik olarak makul düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir. Örneğin, rafların birbirine çok yakın olduğu ve asansör girişinin bulunmadığı eski yapılar söz konusu olduğunda, böyle bir kütüphaneden engelli insanların fiziksel olarak erişimlerine yönelik düzenlemeler yapmaları istenmeyebilir. Ancak yine de, bu eski yapılardaki materyallerin bibliyografik açıdan erişilebilir olması (online katalog gibi) ve bunlara ulaşılmasını kolaylaştıracak yardımcıların bulunması gerekir. Kurumlar hangi tür kaynakların en fazla kullanıldığını, dolayısıyla erişimi sağlamak için en fazla nereye harcama yapılması gerektiğini belirlemekle yükümlüdürler.

Yardımcı Teknolojilerin Öğrenilmesi

Tahmin edileceği gibi web, yardımcı teknolojiler dahil, engellileri ele alan birçok bakış açısının öğrenilebileceği mükemmel bir alandır. Bu alanda pek çok yer vardır. Sayısız site arasından başlangıç için en uygun üç yerden söz edilebilir:

- **Abledata**

(http://www.abledata.com/Site_2/links.htm)

Abledata, uyarlanmış teknolojiler dahil, engelliliğin çeşitli yönleri konusunda bilgi veren genel bir sitedir. Site, Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Engellilik ve Rehabilitasyon Araştırmaları Ulusal Enstitüsü (National Institute on Disability and Rehabilitation Research (NIDRR) ürünüdür. Dolayısıyla burası, söz konusu Bakanlığın Medeni Haklar Dairesi ile uyum sağlama açısından iyi bir site olarak değerlendirilebilir.

- **CODI: Cornucopia of Disability Information**

(<http://codi.buffalo.edu>)

Bu sitenin kapsamı Abledata'ya benzemektedir, ancak sitenin Hükümetle herhangi bir bağlantısı yoktur.

- **EASI: Equal Access to Software and Information**
(<http://www.rit.edu/-easi/>)

Bu site, uzun zamandan bu yana Amerikan Yüksek Öğrenim Derneği, Öğretim, Öğrenme ve Teknoloji Grubu ile ilişkili olan EASI Projesinin web sitesidir. Ulusal Sağırlar Enstitüsü'nün de bulunduğu Rochester Teknoloji Enstitüsü'nde ki bu site engelli insanların bilgiye erişimi konusunda bilgi vermektedir.

Ayrıca, çok sayıda online tartışma grubu da vardır. Bunlardan biri ADAPT-L'tır. Bu tür yerlerde süren tartışmalar, ne tür yazılım ve donanımın hangi koşullarda iyi çalışacağı üzerinde odaklaşmaktadır (abonelik adresi).

Arkenstone gibi büyük satıcı firmaların web siteleri de () bilgilenme açısından son derece yararlıdır.

Ne Tür Destek Gerekliyor?

Geçmiş yıllarda, basılı bir kitap sayfasını ya da diğer basılı materyalleri okuyup bunu yüksek sesle seslendirecek Kurzweil makinesi pahalı bir araçtı, ama böyle bir araca sahip olmanın engelli kullanıcılarına hizmet vermek isteyen kütüphanelerin gereksindikleri aşağı yukarı tek şey olduğu düşünülüyordu. Bugün işler büyük ölçüde değişmiş ve daha karmaşık duruma gelmiştir. Windows95 ya da DOS ile iyi çalışan yazılım, Windows NT ya da Web ile çalışmayabilir. Herhangi bir donanımda karşılaştığımız kimi sorunlarla uyarlanmış teknoloji donanımında da karşılaşabiliriz. ADAPT-L, belirli bir konfigürasyon iyi çalışmadığında gerekli soruların sorulabileceği iyi bir yerdir. Ancak her kütüphanede sistem konfigürasyonundan anlayan personel bulunması gerekir. Her durum ve sorun için geçerli tek bir çözüm yoktur. Üstelik, yazılım ve donanım değiştikçe çözümler de değişmektedir.

Bununla birlikte, genelde kütüphaneler aşağıdaki uyarlanmış yardımları sağlamayı düşünmelidir:

- **Fiziksel erişilebilirlik.** Kütüphanenin ana girişinde, uzaktan kumandası olanların açabilecekleri ya da kumandasız olanların düğmeye basarak açabilecekleri otomatik kapılar bulunmalıdır. Koridorlar, tekerlekli sandalye kullananların istedikleri her yere ve tuvalet gibi önemli mekanlara ulaşabilecekleri ölçüde geniş olmalıdır. Bazı bilgisayar masaları tekerlekli sandalye kullananların erişebilecekleri ölçüde yüksek tutulmalıdır.

- **Görsel yardım araçları.** Kütüphanelerde basılı materyali büyüten, dijital hale getiren ya da seslendiren donanım bulunmalıdır. Basılı metinler, kapalı devre televizyon (CCTV) ile büyütülebilir ve tarayıcılar basılı metinlerin dijital hale getirilmesini sağlayabilirler. Bazı tarayıcılar, aynı zamanda tarananı seslendir-

mektedir. Basılı materyalin görme engelliler için dijital duruma getirilebilmesi son derece önemlidir. Büyütme kapasiteleri ne olursa olsun fotokopi makineleri körler ve görme güçlüğü olanlar için uygun değildir. Elektronik bilgi hiç kuşkusuz daha sonra kullanılmak üzere dijital hale getirilebilir. Ama aynı kolaylığın basılı bilgi için de sağlanması gerekir.

- **Baskı dışı erişim.** Elektronik bilgiye ses girişini, ekran görüntülerinin büyütülmesini ve indirmeyi (yüklemeyi) sağlayan donanım ve yazılım da düşünülmelidir. Büyük ekranlar yalnızca hafif görme bozuklukları olanlar için yararlıdır. Zoom-text gibi basılı metinleri büyüten yazılım programları birçok elektronik bilgiyle çalışabilmektedir. DECTALK gibi bir ekran okuyucu ise ses çıkışı sağlamaktadır. Ancak bunlar DOS tabanlı olup Windows ya da Internet browserleri ile iyi çalışmamaktadır, bu durumda Windows tabanlı programlar ve Internetle iyi çalışan JAWS gibi ekran okuyucuları tercih edilmelidir.

- **Mikroformlara dijital erişim.** Daha önceleri böyle bir erişimin tek yolu bir okuyucu/yazıcı kullanmak, görüntüleri basmak ve daha sonra dijital hale getirmektir. Günümüzde mikroformları doğrudan dijital hale getiren donanım vardır ve dijital bilgiyi kütüphaneden doğrudan doğruya kullanıcının evine ya da ofisine elektronik postayla göndermek mümkündür.

Gerek donanıma gerekse koleksiyona fiziksel erişime ek olarak bir dizi ek desteğe daha gerek vardır. Katalog arama sonuçlarını yazabilecek durumda olmayanlar için, bu tarama sonuçları belirli terminalerde rahatlıkla (ve ücretsiz) alınabilmelidir. Kütüphane, yardıma gereksinim duyanlar için materyallere fiziksel erişimi sağlayabilmelidir. Kütüphane bu hizmeti hemen istek üzerine yapamıyorsa, daha önceden ilan edilen zamanlarda gerçekleştirebilmelidir. Kütüphanenin engelli kişilere sunduğu hizmetlerin bir listesi, hem web sitesinde hem de halkla ilişkiler masasında bulunmalı ve kütüphane personelinin bu hizmetler konusunda bilgisi olmalıdır.

Örnek Bir Donanım Konfigürasyonu Neye Benzer?

Her kütüphanenin gereksinimleri ve kaynakları farklıdır ve bu alanda aşağıda verilen ve her biri birbirine rakip ürünler arasında çeşitli görüşler vardır. Dolayısıyla, herkesi her durumda memnun edecek tek bir montajdan söz etmemiz mümkün değildir. Bununla birlikte, tipik olarak, fiyatı makul bir yazılım ve donanım konfigürasyonunun şu özellikleri taşıması gerektiği söylenebilir:

Magnifying America Computer Workstation(s)

ADA uyumlu yazılıma uygun hazırlanan bu uyarlanmış teknoloji iş istasyonu; dergilerden, kitaplardan ve fotokopilerden herhangi bir basılı metni (çok sütunlu metinler dahil) değişik yönlerden tarayabilmekte, ayrıca taranmış materyali hem gösterip hem de sesli olarak okuyabilmektedir. Kullanıcılar, başkalarını rahatsız etmemek için kulaklık kullanabilirler. Belirli tuşlar, okumanın durdurulması, sözcüklerin hecelenmesi ve metnin tekrar tekrar okunması amacıyla programlanmıştır. Makine, ekrana gelen her şeyi okumaktadır. Kimi durumlarda ses tercihi yapılabilmekte ve okuma hızı ayarlanabilmektedir.

Bu makineye yüklenebilecek uyarlanmış teknolojiler şunlardır:

Arkenstone Open Book: Ruby Edition: Bu yazılım, taranmış metinleri Optik Karakter Tanıma (OCR) kullanılarak konuşmaya çevirebilmektedir.

Windows NT 4.0 İçin Magic 6.1. Bu yazılım, görme güclüğü olanlara elektronik büyütme ve renk seçme cihazları yardımıyla ekranı görme olanağı sağlamaktadır.

Windows NT İçin Jaws. Bu program "elequence" adı verilen kendi konuşma senteziyle bilgisayar ekranını "sesli okuyabilmekte", böylece görme engeli olanlara (hatta körlere) elektronik ortamdaki kütüphane kaynaklarına erişim olanağı sağlamaktadır.

Yukarıda değinilen donanımın ve yazılımın hepsi 20.000 dolardan daha az fiyata piyasada bulunabilmektedir. İş istasyonuna ve yanında yazılıma ek olarak bir kütüphane aşağıdakilerin bulunmasını da isteyebilir:

Magnifying America Patrol XLC CCTV Video Magnifier. Burada özel bir monitöre takılmış büyütücü bir projektör vardır. Bu donanım, metnin büyütülmüş ve çok büyütülmüş görüntülerini ekrana yansıtarak az görebilenlere yardımcı olmaktadır.

Aladdin Ambassador Reading Appliance. Monitörü olmayan bu tarayıcı/okuyucu, üstü cam olan tarayıcıya yerleştirilen her şeyi okuyup, mikrofonlar aracılığıyla seslendirebilmektedir. Sistem, açma ve kapama işlemlerinin tek bir tuşla yapılabileceği biçimde düzenlenmiştir.

Minolta MicroDAX MS 300 (Plus Minolta SP3100 lazer printer). Bu makine, mikroformları, basılabilen, indirilebilen (yüklenilen) ya da elektronik posta ile gönderilebilen dijital bilgiye dönüştürmektedir. Bir başka yol da, eldeki bir

okuyucu/yazıcıya DigiPrinter ya da ScreenScan gibi bir alet takılmasıdır ki, bu yolla kullanıcı ekranı tarayabilmekte, sonuçları lazer yazıcıdan alabilmektedir.

Juliet Braille Printer (Braille Embosser). Bu yazıcı tek bir WebPC istasyonuna bağlanabilir ya da basım işlemi çok ses çıkaracağından uzak bir mekana bağlanıp orada bulundurulabilir. Yazıcının, çeşitli kampüslerden çıktı alınması için, kütüphane dışındaki bir ağa bağlanması da mümkündür.

Braille Keyboard. Klavyedeki tuşlar üzerindeki küçük çıkıntılar sayesinde Braille alfabesini bilenler bu klavyeyi rahatlıkla kullanabilirler. Ancak, görme engelli olan herkes Braille bilmemektedir ve ayrıca bilenler de standart klavyeye çok alışık oldukları için buna gerek duymayabilirler.

Eğitim

Bir kütüphanede yardımcı teknoloji istasyonu oluşturulmasına yönelik çabaların başarısı, yalnızca teknoloji seçimine değil aynı zamanda eğitime de bağlıdır. Personel sunulan hizmetleri iyi bilmeli, mevcut donanım ve yazılımın nasıl kullanılacağı konusunda eğitilmelidir.

Başlangıç için en iyi yol, okuldaki engelli öğrencilerden biri ile, kütüphane personeline engellilere nasıl yardımcı olabilecekleri konusunda önerilerde bulunmalarını sağlamak ve personele duyarlılık eğitimi vermektir. Örneğin danışma masasının çevresi, oradaki görevlinin çıkıp tekerlekli sandalyedeki engelli bir insanla konuşabilmesine uygun olmalı, görevlinin bulunduğu yer, başvuran engelli kişiye üstten bakacak konumda olmamalıdır.

Kütüphane personeli arasından belirlenen biri, yazılım ve donanımı öğrenmesi için görevlendirilmeli, sonra bu kişi kendi çalışma arkadaşlarını bilgilendirmelidir (eğiticinin eğitimi). Satıcı firma, iş istasyonunu bir kez oluşturduktan sonra, kütüphane personeline genel tanıtıcı bilgiler verebilir. Ancak, bire bir ya da küçük grup eğitiminin, daha önce eğitilmiş kütüphaneci tarafından verilmesi gerekir. Çalışmada güçlük yaratabilecek konular arasında, özel işlev tuşlarının kullanımı, okuma sesi ve hız ayarlarının yapılması ve taranmış metnin diskte depolanması bulunabilir. Eğer kullanılıyorsa, şifrelerin hafta sonu ve gece çalışan personele de verilmesi gerekir.

Sonunda, personel için çeşitli tuşların işlevlerini ve çalıştırma yönergelerini içeren küçük bir liste hazırlanmalıdır. Bu donanım ve yazılım çok sık kullanılmayacağı için personel bunları kolaylıkla unutabilir.

Benzer donanım ve yazılımı diğer kurumlarda kullanan kişiler bunları personelden daha iyi kullanacaklardır. Ancak, bu işe yeni başlayanların, donanımı ve yazılımı kendilerinin gerektiği gibi kullanabilmeleri için önce personelin yardı-

mına ve alıştırmalarına gereksinimleri vardır. Gerek kullanıcılardan gerekse personelden gelecek sorulara hazır olmak, bu tür iş istasyonlarının daha sık ve etkin biçimde kullanılmasını sağlayacaktır Diğer bütün kütüphane hizmetlerinde olduğu gibi burada da kütüphane, kullanıcıların yeniden kütüphaneye gelecek biçimde ayrılmalarını sağlayarak bu kullanıcı kesimi için yararlı bir hizmet oluşturabilir.

Sonuç

Batı toplumunun son 25 yıl içinde tanık olduğu kayda değer değişimlerden biri de her tür azınlık grubun gereksinimlerine yönelik duyarlılığın artmasıdır. Engellilere fiziksel erişim sağlanması gerektiğinin kabulü aşamasını artık geride bıraktık. Bundan sonra artık ikinci adımın atılması gerekir: Özel yardıma gereksinimi olanlar için bilgiye eşit erişim sağlamak. Bu erişimi sağlamak için bu konudaki yakınmaları beklememiz ya da bu işi salt yasalar öyle emrediyor diye yapmamız gerekmez. Bunu, doğru bir şey olduğu için yapmalıyız. Bütün kütüphane kullanıcılarının potansiyel ve olası gereksinimlerine yanıt vermek ve kaynaklara erişimlerini sağlayarak araştırmalarını kolaylaştırmak için her tür gerekçe vardır.

Kütüphanelerarası İşbirliğinin Gerçekleştirilemeyen Vaadi*

Jordan M. Scepanski**

Çev. Mehmet Emin Küçük***

Öz

Kütüphanelerarası işbirliği günümüzde de önemini sürdürmektedir ve bu konuda yapılabilecek birçok çalışma söz konusudur. Bu sunuşta, kütüphanelerarası işbirliğindeki başarısız deneyimler yanında başarılarından söz edilmiş ve bundan sonra neler yapılabileceği konusunda önerilere yer verilmiştir.

Tünaydın dostlar, eski mesai arkadaşlarım ve Ankaralı kütüphaneciler. Size konuşma yapmak üzere davet edilmekten ve sizinle birlikte olmaktan büyük bir mutluluk duymaktayım. Bana, Türkiye’de ağlar ve konsorsiyumlara artan bir ilginin olduğu söylendi. Birleşik Devletler’de bir kütüphane ortaklığına başkanlık etmem nedeniyle, sizlere konuşma fırsatını memnuniyetle karşıladım. Şu ya da bu şekilde 30 yıldan fazla bir süredir ortaklık girişimlerinde çalışmış birisi olarak görüşlerimi paylaşmak, meslek olarak birlikte nasıl çalıştığımıza ilişkin gözlemlerimi aktarmak isterim. Mesleki yaşamımın büyük kısmını akademik kütüphanelerde geçirdim ve mesleki yaşamım neredeyse daima ekip çalışmasını ve işbirliğini özendirme unsurlarını içermiştir. Bir çok idarecinin yaptığı gibi, birlikte çalıştığım meslektaşlarım ve sorumlu olduğum personel arasında ekip yaklaşımını geliştirmeye çalıştım. Önce, oldukça büyük ve önemli işbirliği kurumu, Amerikan Kütüphaneler Derneği’nde çalıştım. 1970’lerde ALA’nın personeliydim ve ALA’da kütüphanelerin kullanıcılarına verdikleri hizmetleri geliştirmek üzere, her türden kütüphane ve kütüphanecilerle birlikte çalıştım. Sanırım, normal olarak, kütüphane derneklerini işbirliği kurumları olarak görmeyiz. Ancak, doğal olarak bu dernekler, ortak çalışmalarla, üyelerinin amaçlarına ulaşmaları için

* TKD dizi konferansları kapsamında, 8 Mayıs 2001 tarihinde sunulan konferansın çeviri metni.

** Executive Director, The Triangle Research Libraries Network (TRLN).

*** Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin Küçük, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü Öğretim Üyesidir; e-posta: mkucuk@hacettepe.edu.tr

oluşturulmuşlardır ve işbirliği kurumlarıdır. Daha sonra, akademik kütüphane dünyasının seçkin ortaklıklarından olan Nashville, Tennessee'deki "The Joint University Libraries" için çalıştım. Bilindiği üzere JUL, oluşturulduğu dönemde ABD'de o güne kadar görülen en farklı kütüphanelerarası işbirliği girişimiydi. Georgia Peabody College for Teachers, Scarritt College ve Vanderbilt University'i içeren üç ayrı yükseköğretim kurumunun yararı için tümleşik biçimde yönetilen tek kütüphane sistemiydi. JUL tam potansiyelini hiç bir zaman gerçekleştirmemesine rağmen, ortak kütüphane hizmetlerinde ilginç ve görkemli bir deneydi. 1980 ve 1990'larda Kaliforniya dışındaki sorumluluklarım, temel olarak büyük bir devlet yükseköğretim kurumunda kütüphane yöneticisinin sorumluluklarından ibaretti. Fakat bu, diğer kurumlarda çalışan meslektaşlarımla eşgüdüllü programların tasarımı ve takip edilmesinde, ve değişik tip kütüphane ağları üzerinde yer alan devlet kütüphanesinde çalışmak demektir. Birleşik Devletler'in batı kıyısındaki görevimin sonuna doğru, California State Üniversitesi'nin 23 kampüsü arasında işbirliğini yaygınlaştırmak üzere California State Üniversitesi Rektörlüğünde yaklaşık 1 yıl çalıştım. Şu anda, en azından ortak derme geliştirmede, kütüphanelerarası işbirliği modeli olarak oluşturulmuş Triangle Research Libraries Network (TRLN)'de çalışıyorum. Ve meslek yaşamım boyunca bilgi kaynaklarına daha iyi erişim sağlamak için yerel ve bölgesel çabaların içinde yer aldım.

Özetle, kütüphanelerarası işbirliğini, belki de bilinçli olarak seçilmemiş (en azından başlangıçta bir seçimim değildi) fakat sonradan son derece önemli olduğunu gördüğüm ve bazı hüsrana rağmen, parçası olmaktan mutluluk duyduğum, uzmanlık alanım olarak görmekteyim. Kütüphaneler ve kütüphaneciler arası işbirliğini çok önemli görmem nedeniyle bu öğleden sonra size, birlikte nasıl daha iyi çalışabileceğimiz konusunda düşündüklerimi aktarmayı tercih ettim.

Bu konuşmada Türkiye'de nasıl işbirliğine gitmeniz gerektiği konusunda düşündüklerimi aktarma gibi bir niyetim yok. Anadolu Üniversiteleri Kütüphane Konsorsiyumu'nun oluşturulmasını ve devam eden elektronik kaynaklar lisans anlaşmasına ortak katılma çabalarını ilgi ile izlemekle birlikte, neyi nasıl yapmanız konusunda ne düşündüğümü söylemek üzere burada değilim. Kendi koşullarınızı, en iyi siz ve meslektaşlarınız bilir. Hep birlikte nasıl daha iyi şeyler yapabileceğimiz üzerine konuşmak istiyorum.

Size, özellikle Amerika'nın güneyinde yaşarken bir çok versiyonunu duyduğum, bir hikayeyi anlatmama izin veriniz. Yorumlardan birini, Vanderbilt Üniversitesi'nin eski rektörlerinden, bir dönem patronlarımdan, Joe Wyatt tarafından 1998 yılında Cronicle of Higher Education'da kaleme alınmış görüş yazısında gördüm. Wyatt'ın yazısından okuyorum:

"Yıllar önce, şimdi adı bilinmeyen Kongre üyesi kendisine yanıt vermesi amacıyla bir seçmenin sormuş olduğu "Wiski hakkında ne düşünüyorsun?" sorusuna şu yanıtı verir. "Eğer şeytanın içkisini kastediyorsan, kötülük kaynağı, ma-